

MOBNING KRÆVER MERE END FREDAGSKAGE

»Det er slående, at rigtig mange antimobbeprogrammer og -værktøjer bruges i situationer og tidsrum, som ligger 'udenpå' undervisningen som noget ekstra, man fylder på skoledagen eller indfører i skoleåret,« skriver mobbeforsker HELLE RABØL HANSEN i Asterisk-kommentaren. Hun slår til lyd for et nyt begreb: **fællesskabende didaktikker.**

Af HELLE RABØL HANSEN

Fællesskabende didaktikker er et bud på et begreb, der samtænker undervisning og fællesskabsopbyggende processer i skoleklassen.

Begrebet er i fødsel, og min kollega Helle Plauborg og jeg agerer fødselshjælper. Helle Plauborg har i årevis arbejdet med klasseledelse og elevernes interrelationelle forhold, og jeg har arbejdet med skolemobning og klasserumskultur. Denne kommentar inviterer læseren ind i *min* del af studierne, og vi starter med et tilbageblik fra praksis:

For mange år siden, da jeg var fuldmægtig i Børnerådet med ansvar for sekretariatets arbejde med skolemobning, blev jeg kontakttet af en lærer. Hun spurgte, om jeg ville være med til at udfordre mobning i den klasse, hun var klasselærer for. Det ville jeg gerne, og vi gik engagerede i gang med forberedelserne. Vi var helt enige om, at interventionen ikke måtte forstyrre den daglige undervisning. Eleverne, som gik i 8. klasse, måtte ikke gå glip af hverken matematik, dansk, idræt eller

engelsk. Vi blev derfor hurtigt enige om at afsætte klassens tid hver fredag morgen i de næste mange uger.

Fredag efter fredag havde vi interessante klassedialoger, hvor der blev snakket, lyttet og spist kage.

Nu vil jeg til enhver tid mene, at det kan være brugbart at have fælles snakke om trivsel og mobning i klassen og oven i købet nyde noget sødt, men sagen var den, at selvom det tilsyneladende gik fremad med disse snakke i den omtalte 8. klasse, så var alt ved det gamle i de øvrige timer, i frikvartererne og efter skoletid. Alexander og Emma stod uden for elevfællesskabet og blev ikke inviteret ind, men blev ignoreret dag efter dag. De følte sig ensomme og uønskede. Nu kan det meget vel være, at det kun var fra mit og lærernes perspektiv, at fredagskage-dialogerne gik rigtig godt. Men det kan også være, at det fra et elevperspektiv var et lille helle fra de udstødellesmønstre, klassen ellers var præget af. Pointen er, at interventionen ikke syntes at virke, når kagerne var spist op og dialogerne forbi. Mobningen fortsatte ufortrødent.

Alexander og Emma var fortsat isolerede og bange for at komme i skole.

Hvad har dette eksempel at gøre med begrebet fællesskabende didaktik? Interventioner mod skolemobning, der ikke virker, har inspireret mig til at se nærmere på interventionernes kontekst – og det er slående, at rigtig mange antimobbeprogrammer og -værktøjer i feltet bruges i situationer og tidsrum, som ligger 'udenpå' undervisningen som noget ekstra, man fylder på skoledagen eller indfører i skoleåret – og ikke som praksisser, der knytter sig til selve skolegangen og undervisningen. Det kan også læses på den måde, at interventionerne bygger på forståelser af, at mobning som fænomen også er noget ekstra, noget som kommer udefra og ind på skolen. Det militaristiske ord intervention betyder jo også, at man bryder ind udefra og ind i andres anliggender, altså udefra og ind. Overført på skolemobning: Man intervenserer i forhold, som forstås som et rent individuelt, et rent relationelt eller et rent opdragelsesanliggende, og som ikke har sammenhæng med den kultur, individer og relationer er bundet til i den kontekst, de befinder sig – i skolekonteksten. Man kunne også med inspiration fra Karen Barads neologisme i højere grad tænke, at opgaven er at »intravenere«, altså starte processer med udgangspunkt i det lokale skolemiljø og ind i den mobbende situation. Populært formuleret, at man går ind i og ind så at sige. At man forsøger at forandre de lokale betingelser, mobningen gror i.

De tanker fører mig videre til en anden byggesten i det nye begreb fællesskabende didaktik, og det er forskning fra projektet *eX-bus – Exploring Bullying in Schools*. Forskningen viser, hvordan mobning ikke kan forstås uden at forstå fænomenet skole. Fund fra vores vestegnsundersøgelse peger på, at det er elevernes forhold i skoleklassen, der har den største betydning for forekomsten af mobning sammenlignet med bl.a. hjemmeforhold og elevens selvsyn. Mobning ser ud til at bo og gro lokalt i de mikrosamfund og økosystemer, der udgøres af skoleklasser.

Vi har nu berørt interventionserfaringer i forbindelse med mobning og fund om skoleklassekultur, og jeg mangler min tredje inspirationskilde og byggesten til begrebet fællesskabende didaktik, og det er *de* teoretiske landskaber, der beskæftiger sig med, hvordan mennesker lærer og bliver til i relationer med andre mennesker. Fra de landskaber, der også kaldes for den senmoderne pædagogisk-psykologiske tænkning. Jeg benytter her Jean Lave og Etienne Wengers begreb praksisfællesskaber til at forklare, hvordan såvel undervisning som mobning kan forstås som sociale

»Mobning kan ud fra denne læringstilgang forstås som et fælles tredje, noget at samles om – en fællesskabsakse.«

Prætor Per Fxursen

praksisser, hvor de involverede forsøger at skabe en mening, med det de gør. Påstanden i er således, at mobning kan tillæres i elevfællesskabet, ligesom en 2. gradsligning kan det. Læring forstås her som forandring gennem deltagelse i fællesskabet, og læring er dermed gjort til mere og noget andet end undervisning. Mobning kan ud fra denne læringstilgang forstås som et fælles tredje, noget at samles om – en fællesskabsakse. Og nu nærmer vi os det springende og normativt ladede spørgsmål: Kan undervisning konkurrere med mobning om at være et tilbud, der samler dets subjekter? Kan mobning og undervisning ses som to parter på en kampplads om at blive det meningsfulde? Hvis undervisning skaber et elev-vi – mister mobningen så sin mulige relevans som et fælles tredje? I et forsøg på at svare vil jeg prøve at beskrive begrebet retrospektivt – altså som om det allerede har sit levede liv, som om det allerede er et fænomen. Det vil jeg gøre i det følgende ved at beskæftige mig med, hvad begrebet indebærer, og hvad begrebet retter sig mod:

Fællesskabende didaktik indebærer, at undervisningens mål, indhold og veje tilrettelægges som praksisser, der forsøger at samle og inddrage eleverne, som deltager i skolens faglige indhold. Det er deltagelsen, der skaber det fælles. Ambitionen er, at flest mulige elever gribes af undervisningsdeltagelse. Det betyder ikke, at alle elever gribes på samme måder, men at de gribes. Det betyder heller ikke nødvendigvis, at processen altid er harmonisk

og konfliktfri, men det betyder, at eleverne har engagerede oplevelser af at medvirke. Ansvar for at udvikle klassens fællesskab overlades i fællesskabende didaktik ikke alene til elevernes uformelle *vi*, men bliver også en opgave for klassens formelle *vi*, altså det *vi*, som skolens voksne er med til at udvikle. Det formelle og det uformelle skoleliv kan på den måde mødes som udviklende muligheder for dets deltagere, og modsætningerne bliver her drivkræfter for udvikling, ikke forhindringer.

Fællesskabende didaktik placerer undervisning som mobbeinterventionens kernelokation. På den måde tages der udgangspunkt i, at der allerede eksisterer en dialektik mellem faglighed og socialitet i klasseværelset, uanset om den i retorikken adskilles. Fællesskabende didaktik indebærer så, at denne gensidighed arbejder på at være bredt favnende ved, at fagligheden gøres fælles og socialt dynamisk. Måske vil didaktikere mene, at det allerede ligger i den didaktiske opgave at få flest mulige elever til at deltage aktivt i undervisningen. Det nye ligger i så fald i at udvikle disse processer i et antimobbende og fællesskabsopbyggende perspektiv.

Fællesskabende didaktik er ikke tænkt som et kvantitativt teknisk redskab, der indfører

eksempelvis mere gruppearbejde i skolen. Det er snarere den anden vej rundt et kvalitativt begreb, der retter sig mod et skoleliv, der ikke bygger på systematiske krænkelser, men skaber fælles tilhørsforhold i klassen.

Afslutningsvis vil jeg svare på spørgsmålet hvorfor fællesskabende *didaktik* og ikke fællesskabende *læring*? For det første fordi mobning og skoleundervisning ikke handler om ikke-læring overfor læring, men om forskellige former for deltagelse. For det andet for at »ramme« den arbejds-genstand mange lærere oplever står i centrum for deres praksis, nemlig hvordan, hvad og hvorfor de underviser skoleelever. Endelig er jeg optaget af at tilføre den didaktiske gøren en fællesskabsteoretisk dimension og ambition. ■

Læs mere om nye forståelser af mobning i eXbus' nye antologi *Mobning gentænkt* (Hans Reitzels Forlag).

Læs mere om mobbeforskning på eXbus.dk
Læs mere om, hvordan der kan intravenes i mobning i bogen *Parentesmetoden* af Helle Rabøl Hansen. Dafolo Forlag.

HELLE RABØL HANSEN

Ph.d. ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Hun deltager i forskningsprojektet *eXbus - Exploring Bullying in Schools*. Hun har beskæftiget sig med mobning siden 1998, bl.a. som fuldmægtig

i Børnerådet, og hendes ph.d.-afhandling handler om 'Lærertilv og elevmobning'. Hun er aktuell som mobbeekspert i DR1-programserien *Myginds mission*.